

Industrin vill bygga eget kraftbolag

ALLA NYA AKTÖRER VÄLKOMNA PÅ ELMARKNADEN – FRÅGAN OM BÄTTRE VILLKOR AKTUALISERAS

Den svenska elintensiva industrin diskuterar att starta ett eget kraftbolag med syfte att öka utbudet av el på den svenska marknaden. Industrin ser en risk för den långsiktiga överlevnaden med de elpriser som finns idag.

INDUSTRINS INITIATIV är mycket positivt. Sverige och hela den nordiska elmarknaden behöver tillskott av konkurrenskraftig el för att minska importen, som huvudsakligen sker till Norden från Ryssland, Tyskland och Polen. Om vi inte lyckas åstadkomma ny egen kraft kommer den stigande efterfrågan på el att ytterligare öka importbehovet. På sidan fyra i detta nyhetsbrev framgår hur elanvändningen ökat inom Norden de senaste tio åren. Förra året steg den med 10 TWh (terawattimmar) till 390,6 TWh, enligt Nordel.

Det som i första hand behövs är nya och bättre villkor – som skapar stabilitet och trovärdighet – för etablering av kraftverk som kan tillgodose dessa krav på ny el. Det är inte rimligt att Sverige har sämre villkor än våra grannländer. Samtidigt välkomnas alla nya aktörer på elmarknaden. Den berikas därmed och sätter ytterligare press på att resurser utnyttjas på bästa sätt.

Kol blir styrande – långsiktighet krävs

Under senare år har mycket få investeringar i ny kraftproduktion skett i Norden. Detta har inneburit att Norden blivit alltmer beroende av såväl finsk och dansk kolkraft som import från grannländerna. Under torråret 2003 nettoimporterade

Vi borde inspireras av Finland, där den elintensiva industrin är delägare i ny kraftproduktion, skriver Kalle Lindholm, Svensk Energi.

Norden nära 5 procent av sitt elbehov. För Sverige var nettoimporten nära 9 procent samma år. Ett ökande underskott innebär att kraftpriserna på kontinenten blir alltmer styrande även hos oss.

Marginalerna är små i det nordiska systemet. Därför behövs långsiktigt vettiga svenska spelregler som leder till fler offensiva investeringar i nya kraftverk. Inom de tidigare 15 EU-länderna ska hela 600 000 MW byggas under de närmaste 25 åren enligt IEA, International Energy Agency. Det motsvarar 20 gånger vårt svenska elsystem. Här finns en chans för Sverige att ta för sig. Svensk tradition och svenskt kunnande inom kraftsektorn har bidragit till att bygga upp Sveriges nuvarande välstånd. Om

förhållandena i Sverige utnyttjades riktigt, skulle det dessutom kunna ge 10 000-tals nya jobb.

Bygg kraftvärme

Sverige borde inspireras av Finland. Det femte kärnkraftverket byggs med just den elintensiva industrin som stor delägare. Det ska garantera lägre och stabilare elpriser. Dessutom skapas cirka 100 000 årsarbeten i Finland under kommande år, en kraftfull injektion för finsk ekonomi.

Även Sverige har goda möjligheter att bygga ny elproduktion. Våra väl utbyggda fjärrvärmesystem är en utmärkt grund för att bygga ut moderna kraftvärmeverk, med samtidig produktion av el och värme – verk, eldade med biobränslen eller naturgas, som kunde vara mycket konkurrenskraftiga ur ett europeiskt perspektiv.

Istället sänder Sverige ut andra signaler. Vi lägger ned Barsebäck, en handling som bidrar till högre elpriser och ökade miljöutsläpp. Inom det nya systemet för handel med utsläppsrätter kan den svenska – av regeringen fastställda – fördelningen av utsläppsrätter åt kraftindustrin innebära att utvecklingen av kraftvärme avstannar helt. Kraftverk med sämre rening av utsläppen i utlandet gynnas på bekostnad av nya effektiva kraftvärmeverk med höga miljöprestanda i Sverige. Risken är därför stor att inga nya kraftvärmeverk kan byggas alls i Sverige.

För att ny elproduktionskapacitet ska ha en möjlighet att komma till stånd måste villkoren för att bygga – inklusive tillståndsgivningen – bli mycket smidigare och anpassade till verkligheten. Det är en verklighet som handlar om klimatfrågan, våra långsiktiga elpriser och därmed industrins villkor – förutsättningar för fortsatt välfärd.

Och som sagt, alla nya aktörer välkomnas på marknaden.

Om tabun och låsningar i energifrågan:

ENERGISLAGEN MÅSTE KUNNA LEVA – SIDA VID SIDA

Vi har ett fungerande elsystem idag som vi har möjligheter att komplettera med ny teknik. Då måste vi kunna acceptera att det finns kärnkraft kvar i systemet och att det byggs ny teknik i form av t ex vindkraft och kraftvärmeverk eldade med biobränslen. En intressant poäng är att det skulle löna sig för kraftindustrin att ersätta en del kärnkraft med vindkraft eller biobränslen. Men branschen gör det inte, främst p g a omtanke om industrins villkor och vår välfärd.

Vattenkraften svarar för knappt halva Sveriges elproduktion, men produktionen kan variera beroende på nederbörden. Vattenkraften kan lagra energi i form av vatten i dammar. Produktionen kan regleras snabbt, d v s snabbt svara mot ett ökat elbehov. Obetydliga driftutsläpp till luften.

I 30 ÅR har kärnkraftfrågan förlamat den svenska energidebatten. Positionerna har varit låsta. Redan genom att se vem som skriver under en debattartikel vet läsaren ungefär vad som står i den. Kraftindustrin är ”kärnkraftskramare”, den elintensiva industrin är ”elpriskramare”, miljöbejakarna är ”vindkraftskramare”.

Det finns många låsta positioner och förutfattade meningar. Överraskningarna är få, liksom försöken att våga bryta mönstren. Undantag finns dock. Centerpartiets ungdomsförbund har nyligen kommit med positiva uttalanden om kärnkraften. Politiskt var det också ”tabu” att säga så som folkpartiet gjorde i höstas; att vi skulle kunna bygga mer kärnkraft i Sverige.

Men på 30 år har vår omvärld hunnit förändras väldigt mycket. Klimatpåverkan från utsläpp av koldioxid har blivit ett hot och vi har infört handelssystem inom Europa mot utsläpp av koldioxid. Elmarknaderna avregleras alltmer och ländernas elsystem knyts också ihop i ökad utsträckning.

Debatten om kärnkraften må ha påverkats av omvärlden men fortfarande är den ohälsosamt polariserad i Sverige. Kärnkraft ställs mot andra energiformer, framför allt får vindkraften ikläda sig rollen som kärnkraftens motpol. Idag byggs och planeras kärnkraft på olika håll i världen. Det byggs också vindkraft, på många fler ställen och i ännu fler länder.

Lönsammare med vind och bio

Den här artikeln är skriven av kraftindustrin. Alltså är den ”kärnkraftskramande” per definition och förväntas försvara kärnkraften. Det gör den också, men man kan undra av vilka skäl. Så som reglerna är utformade – med skatt på kärnkraft och stöd till andra energiformer – skulle det löna sig för kraftbranschen (som redan är hårt kritiserad för ”övervinster”) att frivilligt lägga ned ännu mer kärnkraft och istället bygga vindkraft och biobränsleeldade anläggningar.

Att producera el i våra befintliga kärnkraftverk kostar totalt knappt

20 öre/kWh. Att bygga nya vindkraftverk ger el som kostar 35-40 öre/kWh och el från nybyggda kraftvärmeverk eldade med biobränslen kostar minst 40 öre/kWh. Genom systemet med elcertifikat får den som producerar el med vind och biobränslen ersättning någonstans i storleksordningen 20-25 öre/kWh. Det blir rejält bra betalt tillsammans med marknadspriset på el, som förra året var 26 öre/kWh i genomsnitt.

Det skulle alltså löna sig för kraftindustrin att anpassa sig till det politiskt fastställda stödsystemet, framför allt med tanke på att marknadspriset på el skulle stiga. Så blir fallet om vi lyfter undan kärnkraft och på så vis får ett stort elunderskott, och dessutom ersätter en del av kärnkraften med biobränslen i kraftvärmeverk som har högre driftkostnader.

Skäl att behålla kärnkraften

Varför gör då inte kraftindustrin detta? Av nationalekonomiska skäl förstås. Vi ser flera skäl till att behålla den så länge som möjligt.

Kärnkraften producerar normalt knappt hälften av Sveriges el. Reaktorerna utnyttjar bränslet bäst när de går med full produktion. Kärnkraftverken ställs av några veckor för översyn varje sommar när elanvändningen i Sverige är låg. Obetydliga driftutsläpp till luften.

"Debatten om kärnkraften må ha påverkats av omvärlden men fortfarande är den ohälsosamt polariserad i Sverige."

Kärnkraften är en stabil källa för elproduktion som är effektivast när den går med full produktion. Den samspelar utmärkt med befintlig vattenkraft som snabbare kan reglera och möta förändringar i elbehov och elproduktion. Det senare blir viktigt när vindkraften kommer in i systemet i större omfattning, eftersom vindar snabbt kan variera i styrka.

Kärnkraftens kostnader är kända. En stor del av kapitalkostnaderna är betalda efter mer än 25 års drift. Precis som för vattenkraft och vindkraft är driftkostnaderna mycket låga. De totala bränslekostnaderna är ungefär 3 öre/kWh, varav 1 öre/kWh i kostnad för uran. En fördubbling av bränslepriset slår alltså inte lika hårt på de totala kostnaderna, som det gör för andra kraftslag. De låga driftkostnaderna påverkar elpriset i det nordiska systemet i dämpande riktning.

Kärnkraften har bra miljö- och klimategenskaper. Precis som för vattenkraft och vindkraft är utsläppen till luft och mark de lägsta tänkbara.

Totalt sett är det omtanken om

Vindkraften producerar en halv procent av Sveriges el men den byggs ut, snart i större skala. Vindkraften passar utmärkt ihop med vattenkraften, som kan spara vatten när vindkraften producerar el. Inga driftutsläpp till luften.

industrins villkor och Sveriges välfärd som ligger till grund för kraftindustrins försvar av kärnkraften. Annorlunda uttryckt; svensk kraftindustri känner ett tungt samhällsansvar med tanke på elens betydelse för samhällets västånd.

Dags för en ny syn

I ett tidigare nummer av svenskenergi.nu (13/2004), uttalar sig några forskare, varav två yngre. De menar att vi måste släppa polariseringen och se det goda i alla energislag som är alternativ till fossila bränslen. Forskarna har en positiv och realistisk syn på vindkraft och inser nödvändigheten av att inte för hastigt lägga ned kärnkraften, av flera orsaker. Det är en ungdomlig syn, utan gamla låsningar, som det finns alla skäl att se positivt på.

Det finns inga ekonomiska bevis för att det skulle underlätta för en nation att i förtid lägga ned ett kraftslag som kärnkraft, som fungerar och drivs med högsta säkerhet. Den taktiken känns oprövad och kan

Kraftvärmeverk i fjärrvärmesystemen producerar el under uppvärmningssäsongen, när det finns avsättning för den värme som samtidigt produceras (oftast mer än halva året). Normalt producerar de, tillsammans med industriella kraftvärmeverk, 6-10 procent av Sveriges el. Om kraftvärmeverk eldas med biobränslen blir det obetydliga driftutsläpp till luften.

"Varken kraftindustrin eller Sveriges övriga industri kan långsiktigt överleva med spelregler, som över en natt kan ändra förutsättningarna totalt."

vara ett spel med landets välfärd som insats. Och hur stabila är stödsystemen? Varken kraftindustrin eller Sveriges övriga industri kan långsiktigt överleva med spelregler, som över en natt kan ändra förutsättningarna totalt.

För att Sverige inte ska äventyra industrins villkor, hushållens elpriser och ytterst vår välfärd, gör vi klokt i att behålla kärnkraften så länge som möjligt. Vindkraft och biobränslen kan då slussas in i lämplig takt. Även naturgasen bör komma i fråga, i kraftvärmeanläggningar.

Har vi glömt något? Ja, hushålllandet, d v s energieffektivisering. Där ska en helhetssyn råda. Det är de totala resurserna, inte bara el eller ens energi, som ska användas med förnuft. Låt den andan gälla när nya verksamheter ska etableras och befintliga ska effektiviseras.

KALLE LINDHOLM

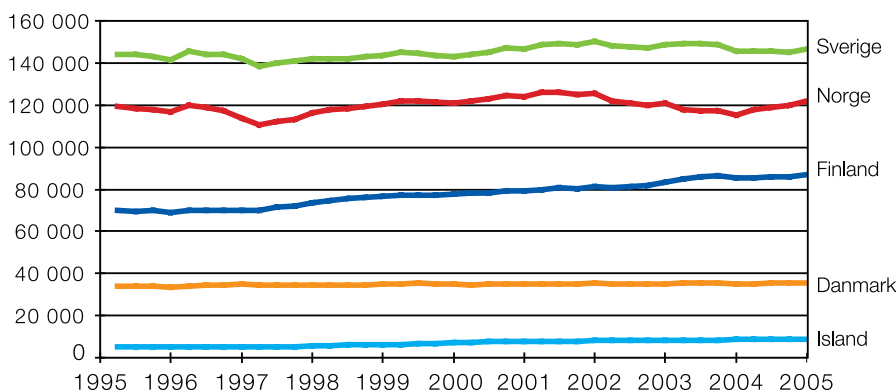
kalle.lindholm@svenskenergi.se

Nordens elförbrukning upp, men lägre import förra året

Statistik från Nordel visar att elförbrukningen i Norden ökade år 2004. Om vi räknar bort Island ökade elförbrukningen med tre procent till drygt 390 TWh. Samtidigt steg produktionen av el inom Norden med fyra procent, främst genom att vattenkraften och kärnkraften ökade sin produktion. Det innebar att nettoimporten till den nordiska elmarknaden minskade med över 30 procent till knappt 12 TWh.

Elförbrukningen i de nordiska länderna 1995-2005, GWh

Diagrammet ovan visar de nordiska ländernas elförbrukning de senaste 10 åren (inklusive Islands längst ned). I Sverige, Norge, Danmark och Island har ökningen varit svag medan Finland noterar en kraftigt ökad elförbrukning. Källa: Nordel.

Den nordiska elmarknaden i siffror år 2004 (exklusive Island), TWh (preliminär statistik)

	År 2004 (TWh*)	Förändring från år 2003
Elförbrukning	390,6	+ 3 %
Elproduktion, varav:	379	+ 4 %
Vattenkraft	183,5	+ 9 %
Kärnkraft	96,8	+ 11 %
Övrig värmekraft	91	- 10 %
Vindkraft	7,7	+ 19 %
Import, varav:	18,5	- 14 %
Ryssland	11,3	
Tyskland	4,8	
Polen	2,4	
Export, varav:	- 6,9	+ 61 %
Ryssland	0	
Tyskland	- 6,7	
Polen	- 0,2	
Nettoimport	11,6	- 32 %

* 1 TWh (terawattimme) = 1 miljard kWh (kilowattimmar). Källa: Nordel.

Detta är Nordel

Nordel är ett samarbetsorgan för de systemansvariga nätföretagen i Sverige (Svenska Kraftnät), Danmark, Island, Norge och Finland. Målet är att skapa förutsättningar för en effektiv och harmoniserad nordisk elmarknad och att vidareutveckla den.

För att klara detta är det viktigt att de systemansvariga nätföretagen kan samverka med marknadens aktörer och att marknadsaktörerna kan påverka de systemansvariga nätföretagen. Därför är Nordel också ett kontaktforum mellan dessa.

Nordels huvudsakliga arbetsuppgifter:

- Utveckla system och dimensionera nät
- Systemdrift, driftsäkerhet, leveranssäkerhet och informationsutbyte
- Ta fram principer för prissättning av nät- och systemtjänster
- Internationellt samarbete
- Kontakter med organisationer och myndigheter speciellt i Norden och Europa
- Ge ut neutral information om det nordiska elsystemet och elmarknaden

Besök www.nordel.org

KALLE LINDHOLM
kalle.lindholm@svenskenergi.se